

Josip Lisac

IVO FRANGEŠ (15. IV. 1920. – 29. XII. 2003.)

In memoriam

Veliki povjesničar hrvatske književnosti i esejist, prevoditelj i nezaboravni čovjek, profesor Ivo Frangeš umro je u 84. godini života.

Ivo Frangeš bio je profesor, najprije talijanist, onda, nakon firentinskog mosta između dviju književnosti i nakon Barčeve smrti, kroatist, od 1963. u zvanju redovitoga sveučilišnog profesora na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U Zagrebu je predavao do umirovljenja 1984., a profesorom je bio ili je predavao i u mnogim inozemnim gradovima, u Italiji, Francuskoj, Švedskoj, Rusiji, Norveškoj, Danskoj, Austriji, Njemačkoj i Poljskoj. U počecima postojanja Filozofskog fakulteta u Zadru gostovao je i u Zadru, u koji je poslije često dolazio zbog angažmana na Seminaru za strane slaviste i u drugim prilikama. Bio je i voditeljem poslijediplomskoga studija hrvatske književnosti u Dubrovniku.

Ivo Frangeš objavljivao je od 1938., kada je u splitskom *Jadranskom dnevniku* objavio članak "Tri blaga Josipa Kozarca". U međuvremenu je objavio golem broj tekstova u najuglednijim časopisima i listovima, također više knjiga: *Stilističke studije* (1959.), *Studije i eseji* (1967.), *Talijanske teme* (1967.), *Matoš, Vidrić, Krleža* (1974.), *Realizam* (1976.), *Antun Barac* (1978), *Izabrana djela* (1980), *Nove stilističke studije* (1986.), *Povijest hrvatske književnosti* (1987.), *Suvremenost baštine* (1992.), *Geschichte der kroatischen Literatur* (1995.), *Hrvatska novela. Interpretacije* (1998.; s Viktorom Žmegačem). Uglavnom su sve te knjige objelodanjene u Zagrebu. Poglavitito je veliki uspjeh *Povijest hrvatske književnosti*, osobito drugo izdanje objavljeno na njemačkom jeziku. To je dopunjeno i popravljeno hrvatsko izdanje. Definitivnom njegovu izdanju povijesti nacionalne književnosti još se nadamo.

Ivo Frangeš bio je i prevodilac, kako smo već rekli. Preveo je veći broj talijanskih knjiga, među njima i Frangešu toliko važnu *Povijest talijanske književnosti*, također nešto iz Stendhalova pera s francuskoga. S obzirom na sastavljanje *Antologije hrvatskog eseja* (Beograd, 1957.) Frangeša možemo imenovati i antologičarem. No mnogo je znatniji Frangešov urednički rad. Uredio je brojna izdanja dvadesetak hrvatskih pisaca, od Ivana Mažuranića do Dragutina Tadijanovića; međutim, i u tom smislu zastupljeni su i talijanski autori. Urednikom je i većeg broja zbornika, obično u suradnji, npr. *Krležina zbornika* iz 1964. Još je važniji od uredničkoga posla glede knjiga onaj u časopisju. Kako se zna, sa

Škrebom i Flakerom pokrenuo je 1957. *Umjetnost riječi*, časopis velike važnosti i bitna utjecaja. Časopis *Croaticu* pokrenuo je 1970., dok je *Forum* i Akademijin *Rad* uređivao kraće doba. Samo se po sebi razumije da je Ivo Frangeš djelovao u uredništvima Pet stoljeća hrvatske književnosti i Stoljeća hrvatske književnosti. Sudjelovanje u znanstvenom životu očitovalo se i u organizaciji znanstvenih skupova te u briljantnim izlaganjima na njima, također u drugim prilikama.

Ivo Frangeš bio je od 1970. do 1972. predsjednik Društva književnika Hrvatske i predsjednik Saveza književnika Jugoslavije. U to je doba i član Međunarodnoga slavističkog komiteta, ubrzo i njegov potpredsjednik. Jasno se razabire da je riječ o sasvim iznimnoj karijeri. U našu Akademiju primljen je 1960., 1968. postao je redovitim članom. Dopisnim članom Slovenske akademije znanosti i umjetnosti je od 1983.

Dobitnikom je niza nagrada: “Božidar Adžija”, Herderova nagrada za književnost, Nagrada za životno djelo “Vladimir Nazor”, Humboldtova nagrada za znanost, *Vjesnikova* nagrada za književnost “Ivan Goran Kovačić”, Nagrada “Antun Barac”, Plaketa “Vladimir Nazor” itd.

Sigurno je pedesetih godina stilistička metoda bila bitna za osuvremenjivanje hrvatske znanosti o književnosti, a u tom je pristupu Frangeš svojim interpretacijama pronašao pravo polje svoga rada postavši prvakom zagrebačke stilističke škole i hrvatske književnopovijesne znanosti. Interpretacije Mažuranićeva ili Kovačićeva djela, Matoševa ili Vidrićeva, Ujevićeva ili Marinkovićeve, vrhu svega Krležina, bile su istinska otkrića i o tim piscima i o književnosti kojoj pripadaju, a odlikovale su se ležernim esejizmom i lucidnom asocijativnosti; netko je to pisanje nazvao ljepotnim. U metodološkom smislu, u promišljanju književnopovijesnih procesa i u ocjeni pojedinih umjetnina odmjerenost je važna značajka, dobro zastupljena i u *Povijesti hrvatske književnosti*, Frangešovu životnom djelu i u ostvarenju najreprezentativnijega zadatka u svakoj nacionalnoj književnoj znanosti. Ta je sinteza, kao i druga Frangešova djela, i jedno od vrhunskih ostvarenja u hrvatskom jeziku.

Bilo bi moguće detaljno govoriti i o Frangešovim pogledima na hrvatski jezik, često iznošenima i zanimljivima. U tom je smislu osobito važan tekst “Položaj dijalekta u hrvatskoj književnosti” iz 1970. Ovdje bih istaknuo da je Ivo Frangeš 1954. sudjelovao u anketi *Letopisa Matice srpske* o pitanjima standardne novoštokavštine. Prilog je naslovljen: “Budimo strpljivi!” Potkraj 1990. iznesena je u Tovarniku, rodnome mjestu Antuna Gustava Matoša, Frangešova ideja da se svake godine u dane *Deklaracije* održavaju Dani hrvatskoga jezika. Ta se zamisao ostvaruje, a u časopisu *Jezik Ivo Frangeš* na početku 1992. objavljuje članak “Hrvatski jezik danas”. Tu nam taj štokavac, obiteljski čakavac (tako zanesen Marulićem, osobito posljednjih godina), boravištem desetljećima kajkavac, pokazuje što je Hrvatu hrvatski jezik, što je Hrvatu jezično, političko i državno normiranje, možda i to što je Hrvatu sloboda, a na ta pitanja stoljećima i pomno i umno odgovara hrvatska književnost.

Sačuvat ćemo u trajnom sjećanju dobrotu Ive Frangeša, njegovu duhovitost i širinu, njegovo prijateljstvo, njegovu odanu ljubav prema hrvatskoj umjetnosti riječi, njegovu vjernost hrvatskoj domovini.